

หนังสืออ่าน / Must Read

แนะนำโดย ดร.สมพร แสงชัย

ชื่อหนังสือ : ลืมนตาอ้าปาก: จาก “ชาวนา” สู่ “ผู้ประกอบการ”

ผู้เขียน : อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

สำนักพิมพ์: มติชน

ปีที่พิมพ์ : 2559

ISBN : 978-974-02-1532-5

หนังสือยืนยันว่า สังคมชนบทไทยมิใช่สังคมแบบ Loosely Structured ซึ่งเป็นแนวคิดที่เคยถูกใช้เป็นข้ออ้างในการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง หากแต่แท้จริงแล้วชนบทไทยมีลักษณะเป็น Tightly Structured มากกว่า เมื่อพิจารณาจากมิติของวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประวัติศาสตร์ชนบท นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในมิติทางเศรษฐกิจ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าชาวนาและคนชนบทได้พัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ จะพบการก่อรูปของเครือข่ายรูปแบบใหม่ ทั้งเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ระหว่างคนชนบทกับกลไกรัฐในระดับท้องถิ่นและระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องตลอดจนเครือข่ายภายในสังคมที่เชื่อมโยงกันผ่านเครื่องมือสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ

จิตสำนึกของคนชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีจิตสำนึกแบบปัจเจกชนและความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายแนวนอนมากขึ้น แทนความสัมพันธ์แบบแนวดิ่งเช่นในอดีต อย่างไรก็ตาม ยังมีน้ำใจไมตรีแบบดั้งเดิมควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับกำไรและขาดทุนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีความเป็นสาธารณะหรือการเสียสละเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงสังคมชนบทให้เข้มแข็ง คนชนบทมีความเป็นพลเมืองมากขึ้นและให้ความสำคัญกับเสียงของชาวบ้าน แม้แต่การใช้ภาษาก็เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่นับญาติ กลายเป็นการเรียกกันในฐานะลูกค้าหรือคู่ค้ามากขึ้น

เมื่อประชาธิปไตยเกิดขึ้นในระดับฐานราก ระดับชาติจึงต้องปรับตัว เนื่องจากประชาชนให้การสนับสนุนพรรคการเมืองและการเมืองท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและประโยชน์สาธารณะ ประชาชนในชนบทมีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายที่มีกฎเกณฑ์และพันธะสัญญาร่วมกัน ดังนั้น รัฐควรให้บริการพื้นฐาน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสร้างโอกาสกับทางเลือกให้แก่ผู้ประกอบการ ควรส่งเสริมให้ประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ไม่สิ้นสุด พร้อมทั้งจัดความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลาง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสนับสนุนชุมชนผู้ประกอบการให้เติบโตมากขึ้น สรุปคือ การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาและจัดการตนเองได้มากขึ้น

หนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวคิดใหม่เกี่ยวกับชนบทไทย ซึ่งนักสิ่งแวดล้อมควรศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ต้องสอดคล้องกับบริบทของสังคมชนบท โดยเฉพาะโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)